Санăн çыннусем, район

"Пурнăç никĕсне пĕлӳре куратăп",–

терĕ вăрăма тăсăлнă калаçăва пĕтĕмлетнĕ май "Моргаушскавтотехсервис" усă акционерлă обществăн тĕп бухгалтерĕ Людмила Поликарповна Иванова. Çĕнĕ

вĕренӳ çулĕ умĕн пурнăç тути-масине курнă ĕçченĕн çак сăмахĕсем шкула каяканcемшĕн хайне евĕр хушу пекех янăрарĕç.

Чуманкасси ял тăрăхĕнчи Шарпаш ялĕнче хресчен çемйинче çуралнă хĕр ача чухне аслă пĕлӳ пирки шутлама та пултарайман,анчах пурнăç хăйĕннех ыйтать. Вунă класс вĕренсе пĕтернĕ хыççăн ашшĕ Тĕрлемеси СПТУра бухгалтера вĕренме сĕнсен, ашшĕ сăмахне хирĕç кайма хăнăхман Людмила килĕшет. Укçа перекетлеме тăрăшса яла сайра хутра çеç килекенскере Муркаша ашшĕ лашапа кĕтме тухни тата хулана кайма та район центрне хĕлле çунапа, çулла урапапа леçни çулланнă хĕрарăм асĕнчен паян та тухмасть.

Пĕлӳ çулĕ çине тăнă хĕр училище хыççăн техникума вĕренме кĕрет, Муркашри "Сельхозтехника" пĕрлешĕве ĕçе вырнаçнă хыççăн хайхискер пĕлĕве куçăмсăр майпа малалла тăсать.

– Вăл вăхăтра предприятие ертсе пынă К. Костинпа П. Николаев тĕп бухгалтер мана ĕç çулĕ çине кăларакан пирвайхи учителсем пулчĕç. Предприятие каярах çулсенче Б. Молотов (тĕп бухгалтер А. Минина), В. Казаков (тĕп бухгалтер Т. Дмитриева) ертсе пынă çулсем те куç умĕнчех.

Унченхи çулсенче ял хуçалăх техникине юсасси çине çеç тимлĕ пăхаттăмăр пулсан, халĕ ку енпе ĕç калăпăшĕ чакнине кура строительство ыйтăвĕсем çине ытларах тимлĕх уйăрма пуçларăмăр,– паллаштарать предприяти ĕçĕпе Людмила Поликарповна.

31 çул вăл çак предприятире. 31 çул вăл 31 кун мар: ӳсĕм тапхăрĕ те, ыйвăрлăхсем пусни те йăлтах куç умĕнче. Людмила Поликарповна пӳрт-çурт çавăрса йывăç ларт-нипе пĕрлех хĕрпе ывăл çуратса ӳстернĕ. Паян вара килте мăнук сассипе йăпанать. Пурнăç аталанăвĕнчен юлманскер, хăй шав малаллах пăхать: кая юлмасăр ăна тумалла, кăна пурнăçламалла...

Анатолий БЕЛОВ.

Пĕрлешӳллĕ хуçалăхсенче малашлăха пăхса

«Фермăсене хĕле хатĕрлетпĕр»

Ăратлă выльăх-чĕрлĕх ĕрчетекен "Свобода" ял хуçалăх производство кооператив-завод строителĕсем çитес хĕл кунĕсемчен вăхăт пуррине пăхмасăрах çапла калаççĕ те кун сиктермесĕр обществăлла выльăх-чĕрлĕх фермисенче юсав ĕçĕсем туса сивĕ хĕл кунĕсене хатĕрленеççĕ. Хӳре вĕçне туй киличчен çанă тавăрса ĕçлени Раççей Федерацийĕн Президенчĕ ял хуçалăхĕ тĕлĕшпе палăртнă наци проектне туллин пурнăçа кĕртме пулăшни пирки вара иккĕ-

Иван Дмитриевич Поликарпов "Свобода" хуçалăхри строительство ĕçĕсенче 30 çул ытла вăй хурать. Паян вăл хуçалăхри чи опытлă строительсенчен пĕри. Хуçалăхра çĕкленнĕ кашни выльăх сарайĕ, тырă склачĕ, кĕлерпе пӳрт-çурт патнех çитнĕ унăн алли. Пуян опытлă строитель ял çыннисемшĕн те ялан кирлĕ çын. Пуртă е мăлатук, раствор сармалли мастерок е кĕреçе – кашниех ăста аллинче меллĕ ĕç хатĕрĕ.

ленӳ çук.

Иртнĕ уйăхра строительсем хăйсен професси уявне паллă турĕç. "Свобода" хуçалăхăн пĕрремĕш номерлĕ строительство бригади çак куна çулленех ĕçри çитĕнӳсемпе кĕтсе илет. Кунта çĕнĕ объектсем тăвасси тата пуррисене юсаса тăрасси ырă йăлара. Çак çулпа пырса хуçалăхра хĕлĕн-çăвĕн строительство ĕçĕсем чарăнмаççĕ.

– Маттур строительсем! – тесе калас килет манăн вĕсене. Хам та вĕсенчен пĕри пулнăран строительсен мал туртăмлăхĕ те куç умĕнче.

Паянхи куна илсен те, Юрий Тонков ертсе пыракан строительство бригади хĕрӳ ĕçре: пурте пĕрле Кашмашри ĕне ферминче вăй хуратпăр, хĕле хатĕрленĕ юсав ĕçĕсем ирттеретпĕр. Уйăх каялла çак коллективпах çĕнĕ тырă-пулă кĕтсе илме йĕтем çивиттине юсарăмăр. Халĕ, акă, ĕне ферминче ĕçленĕ хушăрах пирĕн строительсем Кашмаш сысна ферминчи юсав ĕçĕсене те иккĕмĕш плана хăвармаççĕ. Хĕл сивви ура ярса пусиччен хуçалăх правленийĕ кашни объектах строитель алли çиттĕр тесе тимлет. Хуçалăхри строительство бригадисен ĕçне Александр Иванович Иванов инженер-строитель пĕлсе йĕркелесе пырать. Хуçалăх производствипе экономикишĕн пĕлтерĕшлĕ объектсем вăхăтра хута кайнинче унăн тӳпи те пысăк теес килет паян. Кашмаш-Çатракасси тăрăхĕнчи строительство ĕçĕсем пирки калаçнă чух строительсен ĕçĕпе тăтăш интересленсе тăракан К. Сретинский председатель пирки те аякран пăрăнса иртме çук. Унăн кун йĕркинчи пĕрремĕш ыйтăвĕ стройбригадăна строительство материалĕсемпе тивĕçтересси пулнă, пур, пулĕ те. Ертӳçĕн çакнашкал кăмăлĕ çĕнĕ тĕллевсем çуратма пулăшать.

Стройбригада ĕçĕсем çинчен калаçнă чух уйрăм ăстаçăсем пирки каламасăр та иртес килмест. Вĕсем вара пĕччен-иккĕн мар. Хуçалăхри строительство ĕçĕсенче яшлăхран пуçласа пенсие тухиччен ĕçленĕ строитель-ветерансем паянхи çамрăксемшĕн ĕçри тĕслĕх. Вĕсем: нумай çул строительство бригадине ертсе пынă Петр Филиппов, Виталий Архиповпа Леонид Ишаков

Кашмашри ĕне ферминчи сарай хĕле хатĕрри тултан пăхсанах курăнать. Çапла мар-и?

тата Виталий Федоров строительсем. Паян стройкăра ĕçлекенсем вăл е ку ыйтупа хăйсем патне пырсан, кирлĕ сĕнӳ-канашпа пулăшма вĕсем яланах хатĕр. Вĕсен ĕçне малалла тăсакан В.Скворцов, А.Любимов, В.Александров, А. Федоров, Ю. Румянцев, В. Крылов строительсем аслă юлташĕсем сĕнсе илнĕ ӳсĕме алăран вĕçертмеççĕ, çак ĕçе çамрăксене йышлăрах та йышлăрах явăçтараççĕ.

Пĕрлехи тăрăшулăхпа кашни ĕçех вăхăтра та паха пурнăçлаççĕ "Свобода" хуçалăх строителĕсем.

Игорь МАЙКОВ.

А. БЕЛОВ сăн ӳкерчĕкĕсем.

Пирĕн почта

Хашлама

Ял хуçалăхне аталантарма пăхнă наци проекчĕ ĕçлеме пуçларĕ пулин те, çĕр ĕçне тата выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕçе чунĕпе парăннисен кану кунĕ курăнмасть те. Кашни кунах ĕçре вĕсем. Ĕçлекенĕн канма та пĕлмелле. Акă, Йӳçкассинчи ĕне ферминче Валентина Ивановна культмассовике суйласан, унăн умне çулталăк хушшинче ферма ĕçченĕсене савăнăçлă лару-тăру туса парас тĕллев тухать. Ыйтусем нумай, анчах хăшне малтан пурнăçа кĕртмелле?

Пĕррехинче Валентина Иванова ĕçтешĕсемпе пĕрле хашлама пĕçерме шутлать. Унăн пуçарăвне пĕрле ĕçлекенсем те ырлаççĕ.

Хуçалăхри кăлпасси цехĕнчен аш çыртарса илсенех дояркăсем хашлама пĕçерме хатĕрленме пуçлаççĕ. Юлнă ашĕпе шашлык тăвасси пирки ĕмĕт çуралать. Кану уявне савăнăçлăрах ирттерме тесе дояркăсем çĕршер тенкĕ укçа та пухаççĕ. Мĕнех, хатĕрленӳн пĕрремĕш утăмне тунă...

Палăртнă кун ферма ĕçченĕсем вăрман уçланкинче пухăнчĕç. Тĕп коллективран малашлах килсе Галина Гурьева хашлама хуранне çакса ячĕ. Акă, ĕçтешсем те пĕрле. Сĕтел çинче пурте пур: апельсин, лимон, кăлпасси, салатсем. Савăнăçлă кĕрекене ларма хашлама çеç çитмест. Вăл пиçиччен алă хуçса ларас темерĕç канăва тухнă ферма ĕçченĕсем. Николай Александров магнитофон çавăрттарма пуçласан, ĕçре те кайрисен ретĕнче пулман Валентина Александрова, Елена Иванова, Альбина Егорова хăйсем ташăра маттуррине кăтартрĕç. Женя Илларионовапа Валентина Иванова вăрман янăрамалла юрăсем шăрантарчĕç. Савăнăç хĕрсе çитнĕ çĕре хашлама та пиçсе çитрĕ. Галина повар пĕлсе пĕçернĕ апат пурин кăмăлне те кайрĕ.

Уçланкăри савăнăçлă сасă нумайччен янăрарĕ. Ĕçлеме пĕлекен канма та пĕлет тени тӳрре килчĕ. Ферма ĕçченĕсем Валентина Ивановна савăнăçлă лару-тăрушăн чĕререн тав турĕç.

Валерий ФЕДОРОВ,
ферма ĕçченĕ.

Çĕнĕ вĕренӳ çулĕ умĕн шкулсем тата ачасем

е татса паман ыйтусем ырана ан куçчăр тек

ХĂТЛĂ-И ПИРĔН ШКУЛСЕМ?

Пĕрремĕш класрах вĕреннĕ сăвă йĕркисем çулсем иртнине пăхмасăрах кашнин асĕнчех упранаççĕ: "Ял вĕçĕнче, тӳпемре, капăр, çĕнĕ шкул ларать. Кашни ирех вăл пире вĕренмешкĕн йыхăрать". Пурнăç çулĕ çине кăларма пĕрремĕш утăм тутаракан илемлĕ шкул çурчĕ ума тухрĕ-и? Çапла. Çак астăвăм пирĕнте, аслисенче, çеç мар, паян шкула пĕрремĕш утăм тăвакан хамăрăн ача асĕнче те пултăр тесен, паян пирĕнех ĕçлеме тивет. Шкул хăчĕ, вăл кальхи пурнăç ыйтăвĕсене тивĕçтерни, ачасен хăрушсăрлăхĕ – çак ыйтусем шкул пурнăçĕшĕн яваплисене самантлăха та канăç памалла мар. Мĕншĕн тесен ку пирĕн малашлăх.

Район администрацийĕн вĕрентӳ, çамрăксен политики тата физкультурăпа спорт пайĕ районти вĕрентӳ учрежденийĕсене çĕнĕ вĕренӳ çулне хатĕрлессипе тĕллевлĕ ĕçсем чылай туса ирттерчĕ. Августăн 11,12,14-мĕшĕсенче вара шкулсем вĕренӳ çулне епле хатĕррине пăхма комиссиллĕ тĕрĕслевсем ирттертĕмĕр. Çакна валли 35 вĕрентӳ объектне пултăмăр. Палăртма кăмăллă, кашнийĕнчех вĕренӳ çулне хатĕрленсе косметикăлла юсав ĕçĕсем туса ирттернĕ. Строительство материалĕсем туянма шкулсен бюджетри тата бюджет тулашĕнчи укçа-тенкĕпе усă курнă. Район бюджетĕнчен шкулсене юсама 2367408 тенкĕ уйăрнă. Юсав ĕçĕсем шкул коллективĕсен вăйĕсемпе пулса пычĕç пулин те, вĕрентӳ учрежденийĕсенче çĕнĕ вĕренӳ çулне хатĕрленсе пысăк калăпăшлă ĕçсем туса ирттерме май килчĕ. Сăмахран, Муркашри, Москакассинчи, Тойкилтĕри, Чуманкассинчи, Ярапайкассинчи вăтам тата Сыпайпа Шетмĕпуçĕнчи пĕтĕмĕшле тĕп пĕлӳ паракан шкулсенче çивиттисен реконструкцилесе юсама пĕр миллион та 300 пин тенкĕ укçа кайрĕ. Шкулсенче сывă пурнăç йĕркине пăхăнасси малта тăнăран спортзалсене юсасси çине те тимлĕ пăхрăмăр. Çак ĕçсене Йӳçкассинчи, Калайкассинчи, Çатракассинчи, Ярапайкассинчи вăтам тата Мăн Хураçкапа Очăкассинчи, Шетмĕпуçĕнчи пĕтĕмĕшле тĕп пĕлӳ паракан шкулсенче 250 пин тенкĕлĕх пурнăçларăмăр. Юсанине-тунине упрама пĕлес пулать. Кунта пушар хăрушсăрлăхĕ тĕп вырăнта. Çакна шута илсе çĕнĕ вĕренӳ çулне хатĕрленнĕ май Муркашри, Мăн Сĕнтĕрти, Йӳçкассинчи вăтам шкулсенче тата Катькассинчи пуçламăш шкулпа ача садĕнче, "Путене" ача садĕнче 900 пин тенкĕлĕх пушар сигнализацийĕ вырнаçтартăмăр. Шкулсенче çĕнĕ вĕренӳ çулне хатĕрленсе туса ирттернĕ ĕçсен калăпăшĕ татах пысăк. Акă, мĕн каланисĕр пуçне, çу кунĕсенче Ярапайкассинчи вăтам шкулта хăйсен вăйĕпе тата бюджет тулашĕнчи укçа-тенкĕпе мастерской пӳлĕмне столовăй валли реконструкцилерĕмĕр, Хорнуйĕнчи пуçламăш шкулсадра вĕрентекенсемпе ашшĕ-амăшĕсен вăйĕпе тата спонсор укçи-тенкипе пушă ларнă кирпĕч çурта вĕренмелли классем валли реконструкцилерĕмĕр. Педагогика коллективĕн тата ашшĕ-амăшĕсен вăйĕпе бюджет тулашĕнчи укçатенкĕпех Шетмĕпуçĕнчи тата Мăн Хураçкари тĕп пĕлӳ паракан шкулсенче çуртсен тулаш стенисене юсарăмăр, Муркашри лицейра унччен сивĕ веранда пулнă пӳлĕме вĕренӳ класне çавăрса çитертĕмĕр.

Юсав ĕçĕсем тенĕрен, вĕсене çу кунĕсенче Юнкăри тата Ильинкăри вăтам, Шурчари, Кашмашри, Сыпайри, Шомикри тĕп, Катькассинчипе Анаткассинчи тата Матьăкри пуçламăш шкул-садсенче те анлă маштабпа ирттерчĕç.

Каламалла, шкулсенчи электрохăрушсăрлăх тата пушар хăрушсăрлăх ыйтăвĕсемпе çыхăннă мероприятисене вăхăтра пурнăçлас тĕллевпе вĕрентӳ учрежденийĕсен пур ертӳçисем те ятарлă вĕрентӳ витĕр тухрĕç. Вĕренӳ çулĕ пуçланнă тĕле пур шкулсенче те пушар вăхăтĕнче çынсене эвакуацилес плансене çĕнетрĕмĕр, пушар хăрушсăрлăхĕпе тата ĕç сыхлавĕпе должность инструкцийĕсене çĕнетсе хатĕрлерĕмĕр. Пур шкулсене те пушар сӳнтермелли пирвайхи хатĕрсемпе комплектларăмăр.

Паян шкулсенче хутса ăшăтмалли тапхăра хатĕрленес ĕçсем пыраççĕ. Сивĕсем çитиччен газ счетчикĕсем монтаж тăвас ĕçсене Чуманкассинчи, Çатракассинчи, Калайкассинчи вăтам, Атапайĕнчи, Шомикри, Шатракассинчи тĕп пĕлӳ паракан, Катькассинчи пуçламăш шкул-садра пурнăçламалла. Вĕрентӳ учрежденийĕсенче паянхи куна мăрьесене тата электропроводасен изоляци сопротивленийĕсене тĕрĕслес ĕçе вĕçленĕ. Çак пĕтĕмлетӳсемпе районти патшалăх пушар надзорĕн уйрăмĕ 35 вĕрентӳ учрежденийĕнчен пурне те вĕренӳ çулне пуçлама ирĕк пачĕ. Анчах çакă пур ыйтăва та вĕçне çитиех татса панă тенине пĕлтермест. Шкулсенче ăшă çителĕклĕ тытма чылай çĕрте çивиттисене тĕпрен юсамалла, кивелнĕ тата çĕрĕшнĕ чӳрече рамисене улăштармалла, ăшă трассисене тата канализаципе шыв пăрăхĕн сечĕсене юсамалла, нумай çĕрте электропроводкăсене улăштармалла, пур çĕрте те автоматикăлла пушар сигнализацине вырнаçтармалла.

Н. АНДРЕЕВА,
вĕрентӳ, çамрăксен политики, физкультурăпа спорт пайĕн хуçалăхпа эксплуатаци ушкăнĕн ертӳçи.

САНИТАРИ ЫЙТĂВĔ

Чăваш Республикин патшалăх Тĕп санитари врачĕн хушăвĕпе августăн 18–20-мĕшĕсенче районти шкулсем çĕнĕ вĕренӳ çулне хатĕрленсе санитарипе эпидемиологи йĕркелĕхне Раççей Федерацийĕн законодательствипе пăхăнуллă епле тытса пынине планлă тĕрĕслерĕмĕр. Палăртмалла, шкулсенче çĕнĕ вĕренӳ çулне хатĕрленсе пысăк ĕçсем туса ирттернĕ. Çав вăхăтрах çитменлĕхсем те пур. Шкул столовăйĕсенче холодильник тата технологи оборудованийĕсене, ачасем вĕренмелли сĕтел-пукансене çĕнетмеççĕ, мастерскойсенче йывăçпа ĕçлемелли станоксем те чылай çĕрте хăйсене улăштарасса кĕтеççĕ.

Паянхи куна районти 7 шкулта кăна спорт залĕсем пур, 8 шкулта кăна чашăктирĕк çумалли ваннăсем патне вĕри шыв çитернĕ.

Г. ВОРОБЬЕВА,
ЧР Роспотребнадзорăн территори уйрăмĕн тĕп специалисчĕ.